

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 16 września 2016 r.

**w przedmiocie projektu ustawy o zasadach zwrotu niektórych należności
wynikających z umów kredytu i pożyczki**

Po zapoznaniu się z przedstawionym projektem Krajowa Rada Sądownictwa pozytywnie ocenia intencje projektodawcy prawnego uregulowania różnicy pomiędzy spreadem występującym w Narodowym Banku Polskim a spreadami występującymi w pozostałych instytucjach bankowych, które w swojej działalności zajmują się udzielaniem pożyczek lub kredytów. Zdaniem Rady różnica ta powinna zabezpieczać interesy obu stron nie prowadząc do możliwości zarobkowania w tym zakresie przez instytucję finansową. Regulacja ta powinna zostać wprowadzona na stałe do systemu prawa polskiego, co zwiększyłoby przejrzystość pobieranych od konsumentów marży.

W pozostałym zakresie Krajowa Rada Sądownictwa zgłasza następujące uwagi:

1. Przedstawiony do zaopiniowania projekt wprowadza dwie bardzo istotne, z punktu widzenia kredytobiorców, definicje ustawowe. Pierwszą z nich jest definicja kredytu denominowanego, a drugą definicja kredytu indeksowanego, w odniesieniu do umów zawartych w okresie pomiędzy 1 lipca 2000 r. a 26 sierpnia 2011 r. Jeżeli niniejszy projekt w obecnej formie wejdzie w życie, sytuacja prawna kredytobiorców może ulec zmianie. W postępowaniach sądowych, toczących się z powództwa cywilnego, strony powodowe (kredytobiorcy) często powołują się na nieważność klauzul umownych zawartych z kredytodawcami, a dotyczących waluty kredytu lub jego indeksacji. Wprowadzenie do systemu prawnego przedstawionych powyżej definicji może skutkować zmianą kierunku orzecznictwa sądów powszechnych i pozbawieniem poważnego argumentu kredytobiorców, ponieważ zalegalizowana zostanie w ten sposób dopuszczalność udzielania, na opisanych w projekcie zasadach, kredytów w latach 2000-2011. W tym miejscu zaznaczyć należy, że określenia „kredyt denominowany” oraz „kredyt indeksowany” pojawiły się po raz pierwszy w ustawie z 29 lipca 2011 r. – o zmianie ustawy Prawo Bankowe oraz niektórych innych ustaw

(Dz. U. z 2011 r. nr 165 poz. 984; dalej: „ustawa antyspreadowa”), jednakże ustawodawca nie zdefiniował użytych tam pojęć. Tym niemniej zmianie uległo orzecznictwo sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego. W wyroku z 19 marca 2015 r. (IV CSK 362/14) Sąd Najwyższy uznał, że *„w rezultacie ustawodawca wprowadził narzędzie prawne pozwalające wyeliminować z obrotu postanowienia umowne zawierające niejasne reguły przeliczania należności kredytowych, zarówno na przyszłość, jak i w odniesieniu do wcześniej zawartych umów w części, która pozostała do spłacenia. Zatem abuzywność tych postanowień dostrzeżona przez powodów została w powyższym zakresie usunięta”*. Z uwagi na powyższe Rada proponuje ponowne wnikliwe przeanalizowanie skutków prawnych, które zostaną wywołane wprowadzeniem do obrotu prawnej definicji „kredytu denominowanego” oraz „kredytu indeksowanego”.

2. Zgodnie z projektowanym art. 4 ust. 1 przepisy ustawy stosuje się do umów kredytu i umów pożyczki zawartych w okresie od 1 lipca 2000 r. do 26 sierpnia 2011 r. Krajowa Rada Sądownictwa pragnie zauważyć, że po wskazanej w projekcie dacie końcowej również były udzielane tzw. „kredyty walutowe” i pomimo wejścia w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. ustawy antyspreadowej, nadal udzielano kredytów „indeksowanych” i „denominowanych” do walut obcych, a regulacje zawarte w przywołanej ustawie nakładały jedynie obowiązek szczegółowego określenia zasad, sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych, oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu – w umowie kredytu. Ustawodawca nie określił jednak w żaden sposób dopuszczalnej prawem różnicy pomiędzy spreadem występującym w Narodowym Banku Polskim a spreadami występującymi w pozostałych instytucjach finansowych, które w swojej działalności zajmują się udzielaniem pożyczek lub kredytów. Dlatego też, z uwagi na fakt, że projektodawca powołał się w preambule niniejszego projektu na zasadę współzycia społecznego oraz nadużycie zaufania kredytobiorców do kredytodawców, należałoby rozszerzyć zastosowanie proponowanych regulacji w niniejszym projekcie ustawy bez określania daty końcowej.
3. Projektowany art. 4 ust. 4 stanowi, że *„na uprawnienia konsumenta wynikające z ustawy nie ma wpływu wygaśnięcie umowy o kredyt indeksowany lub kredyt denominowany, które nastąpiło przed dniem wejścia w życie ustawy lub po jej wejściu w życie”*. Jednakże projektodawca nie wskazał podmiotu, który przejmie zobowiązania wynikające z przepisów przedmiotowego projektu za instytucje

finansowe, które w swojej działalności zajmują się udzielaniem pożyczek lub kredytów, a które z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy nie będą istniały na polskim rynku finansowym. Jednocześnie taka sytuacja uniemożliwi konsumentom skuteczne wypełnienie dyspozycji projektowanego art. 5 ust. 1, a zawarty w niej krótki (sześciomiesięczny) termin *de facto* pozbawi ich skorzystania z praw przyznanych w ustawie.

4. Rada wyraża pogląd, że obowiązek udzielenia informacji dotyczącej zastosowania lub niezastosowania wobec klientów rozwiązań, o których mowa w art. 4 ust. 1. z mocy prawa powinien być wykonywany przez banki z urzędu.
5. Kolejna uwaga dotyczy zapisów projektowanego art. 5 ust. 5. Zaznaczyć wypada, że projektodawca powinien określić w nim formę w jakiej instytucje do tego zobowiązane miałyby udzielać stosownych informacji (np. list polecony).
6. W tym miejscu należy podnieść sprzeczność pomiędzy projektowanymi zapisami zawartymi w art. 4 ust. 4 i art. 15. Zgodnie z art. 4 ust. 4 na uprawnienia konsumenta wynikające z ustawy nie ma wpływu wygaśnięcie umowy o kredyt indeksowany lub kredyt denominowany, które nastąpiło przed dniem wejścia w życie ustawy lub po jej wejściu w życie. Natomiast art. 15 stanowi, że w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania przez kredytodawcę obowiązków wynikających z ustawy, konsumentowi przysługuje odszkodowanie w wysokości 0,01 % kwoty kapitału kredytu pozostałego do spłaty na dzień wejścia w życie ustawy za każdy dzień opóźnienia w wykonaniu danego obowiązku. Zdaniem Rady naliczenie 0,01 % kwoty kapitału kredytu pozostałego do spłaty nie będzie możliwe w przypadku gdy umowa kredytowa wygaśnie. W związku z powyższym sankcja zaproponowana przez projektodawcę w istocie będzie miała zastosowanie jedynie do konsumentów, których umowy nie wygasły przed wejściem w życie projektowanej ustawy oraz po wyczerpaniu maksymalnego terminu na udzielenie informacji, o której mowa w projektowanym art. 5 ust. 1. Dlatego też istotnym wydaje się skorelowanie obu przepisów lub określenie innej sankcji.
7. Wskazana w art. 11 kwota 350.000,00 zł. ustalona została w sposób arbitralny. W istocie zapis ten wprowadza limit kwotowy, który odpowiada wysokości kapitału kredytu, w stosunku do którego konsument jest uprawniony do żądania pomniejszenia kapitału lub zwrotu nadpłaty. Z uzasadnienia projektu wynika, że kwota ta została podyktowana koniecznością wyważenia praw konsumentów i koniecznością dbałości o stabilność systemu finansowego w Polsce. Argumenty te nie są przekonujące. Po pierwsze jeżeli projektodawca twierdzi, że opisane w projekcie marże spreadowe

pobierane były w sposób sprzeczny z obowiązującym prawem i są świadczeniami nienależnymi to ich zwrot powinien obejmować całkowitą kwotę kredytu lub pożyczki. Po drugie zapis, że „niezależnie od kwoty udzielonego konsumentowi kredytu indeksowanego lub denominowanego, konsument jest uprawniony do skorzystania z uprawnienia do pomniejszenia kapitału kredytu, o którym mowa w art. 12 ust. 1” różnicuje sytuację prawną poszczególnych kredytobiorców, co stoi w sprzeczności z zasadą równego traktowania. W sytuacji gdy kredytobiorcą jest jedna osoba (jeden konsument) limit będzie wynosił 350.000,00 zł natomiast gdy kredytobiorcą (w ramach jednego kredytu lub pożyczki) jest więcej osób, każda z nich będzie mogła ubiegać się o zwrot do tej kwoty. Dlatego też jeżeli będą to dwie osoby każda z nich nabędzie prawo do przedmiotowego limitu, co w konsekwencji podniesie faktyczną kwotę limitu do 700.000,00 zł. Z uwagi na powyższe Rada pragnie zauważyć, że jeżeli projektodawca pominie pierwszą z uwag zawartych w niniejszym punkcie, to ponownego rozważenia wymagałoby określenie limitu kwotowego równego ze względu na zaciągnięte zobowiązanie, a nie liczbę podmiotów uprawnionych do dochodzenia swoich praw na podstawie proponowanych przepisów.